

Кластерний механізм забезпечення зростання конкурентоспроможності економічних систем

Проблемам конкурентоспроможності приділялося багато уваги зі сторони вітчизняних науковців на різних етапах становлення і розвитку національної економіки, проте особливої актуальності ці питання набули в трансформаційний період, коли перемагав економічний агент, який володів конкурентними перевагами. Успіх від участі конкуруючих суб'єктів в конкурентних процесах значним чином залежить від макроекономічних умов, що створюються державою; а також від здатності відкривати і утримувати конкурентні переваги, які формуються та накопичуються на мезорівні (галузь, підприємство, фірма) і реалізуються на мікрорівні (товари, послуги). До 90-х років минулого століття практично весь спектр стратегій зводився до одержання конкурентних переваг через комбінацію ринкової й ресурсної орієнтації. Для забезпечення стійкого функціонування економіки регіону, в першу чергу, необхідно оптимально формувати й комбінувати ресурси, оскільки це дає певні конкурентні переваги в сфері виробництва.

Сучасні конкурентні переваги, безумовно, можуть забезпечуватись за рахунок переваг у технологіях виробництва, управління, організації просування товарів тощо. Однак, як показує світовий досвід функціонування найбільш успішних економічних систем, високу конкурентоспроможність і стабільне економічне зростання забезпечують динамічно мінливі конкурентні переваги, особливо нові і нетрадиційні, засновані на науково-технічних досягненнях, інноваціях на всіх стадіях виробничого циклу - від створення товару до просування його від виробника до споживача.

Відповідно до концепції «конкурентних переваг країни» М. Портера конкурентоспроможність країни має чотири детермінанти, з яких формується «національний ромб»: параметри попиту, параметри факторів виробництва, стратегія фірми, компанії, підприємства та їх структура, споріднені та підтримуючі підприємство галузі (рис.1). Саме взаємодія усіх цих факторів і надає можливість забезпечити конкурентоспроможність національних економічних систем.

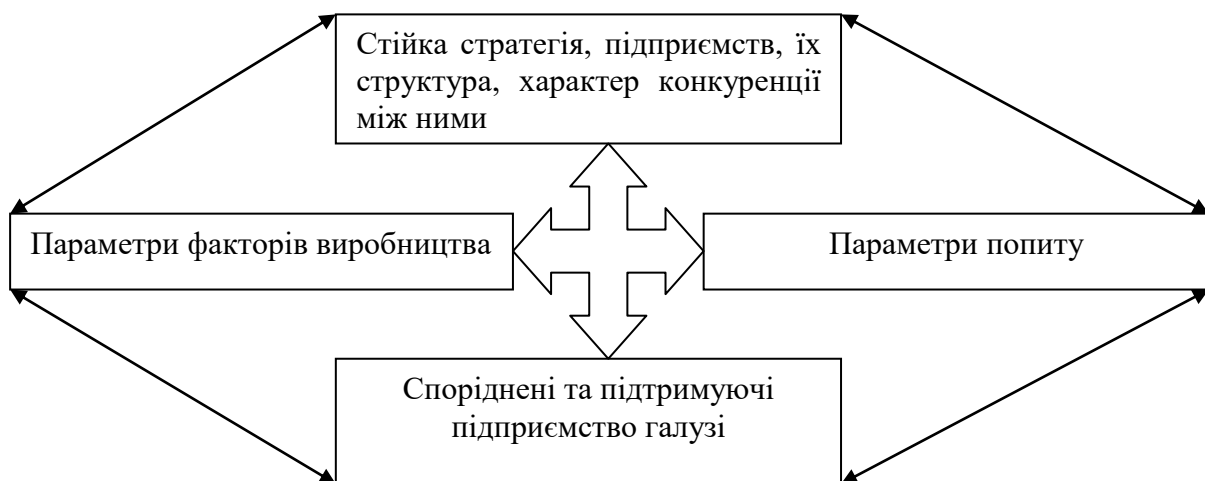

Рисунок 1 – Ромб національних конкурентних переваг М. Портера [1]

За даними чергового рейтингу глобальної конкурентоспроможності 134 країн світу, опублікованого Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ), незважаючи на фінансову кризу, світове першість зберегли США. Друге та третє місця також залишилися незмінними – за Швейцарією і Данією. За оцінкою АЦ «Стратегія»,

загальний індекс глобальної конкурентоспроможності (ІГК) 2008-2009 рр. в країнах СНД склав: Росія – 4,31 (51 місце), Казахстан – 4,11 (66 місце), Азербайджан – 4,1 (69 місце), Україні – 4,09 (72 місце), Білорусь – 3,95 (82 місце), Грузія – 3,86 (90 місце), Молдова – 3,75 (95 місце) [2]. Настільки невисокі значення значення індексу глобальної конкурентоспроможності країн пострадянського простору актуалізують для них проблему формування конкурентоспроможної національної економіки. Особливо цікавими видаються результати дослідження на основі неофіційного опитування, яке було проведене серед науковців протягом травня 2007 р. – учасників програм Courants du Monde (Франція) та EU and European economic zone (Бельгія), які переконливо свідчать про те, що в процесі безперервних структурних зрушень чинник ефективних інституцій та інновацій як основа конкурентоспроможності набуває усе більшої ваги [3].

У зв'язку із цим в сучасних умовах необхідним є формування нових підходів до економічного обґрунтування концепцій і стратегій розвитку. Характерні для світової економічної системи тенденції глобалізації, посилення рівня міжнародної конкуренції, стали об'єктивною передумовою зміни парадигми управління конкурентоспроможністю, яка ґрунтується на переході від традиційної промислової політики до нової, інноваційної, заснованої на кластерах.

Компанії всього світу все частіше змушені конкурувати не тільки і не стільки за продуктивністю, скільки з точки зору здатності до інновацій. Сучасна модель розвитку економічних систем передбачає досягнення прикладного результату за допомогою множинних нелінійних взаємодій різних компаній, університетів, науково-дослідних установ і громадських організацій.

Разом з тим, вітчизняні науково-промислові регіональні комплекси в переважній більшості є розрізненими організаціями, які не об'єднані між собою коопераційними і більше того інтеграційними зв'язками. Одиначні спільні проекти науково-дослідних організацій і промислових підприємств не можна назвати економічною стратегією розвитку науково-промислових комплексів. До негативних факторів, які знижують конкурентоспроможність національної економіки, можна віднести й низький рівень провадження нововведень, застаріле обладнання, складне економічне становище більшості галузей. Сьогодні вимагають першочергової державної підтримки інноваційна діяльність та пов'язані з нею науково-дослідні і науково-конструкторські розробки. Чим більше держава буде зацікавлена у стимулюванні інноваційної активності підприємств, тим більше шансів вийти на новий якісний рівень розвитку економіки національного господарства.

Сценарій довгострокового розвитку вітчизняної економіки передбачає зростання її конкурентоспроможності як у традиційних, так і нових наукомістких секторах, прорив у підвищенні якості людського капіталу та динаміки продуктивності праці, у випереджаючому розвитку високотехнологічних виробництв та перетворення інноваційних факторів на основне джерело економічного зростання. Вирішення цих завдань вимагає створення системи чіткої взаємодії держави, бізнесу, науки та освіти на основі використання ефективних інструментів інноваційного розвитку, серед яких важливу роль має відігравати кластерний підхід. Кластери виявилися особливо корисними для стимулювання інновацій, оскільки їх структурні особливості і логіка розвитку добре поєднуються з характеристиками сучасних інноваційних процесів.

Регіональні економічні системи, в яких відсутні кластери, не є конкурентоспроможними на світовому ринку в довгостроковій перспективі. Кластери мають більше шансів забезпечити належний рівень конкурентоспроможності на глобальному ринку, ніж окремі регіони. Важливою відмінною рисою кластера є його інноваційна орієнтованість, оскільки саме вона формує критичну масу знань і

генерує інноваційний потік, який забезпечує конкурентні переваги. Нововведення завжди з'являються на стику різних галузей знань, а «розбіжність у знаннях стимулює інновації».

Кластерний підхід не є симбіозом різноманітних технологічних винаходів, а системою поширення нових знань, орієнтованою на створення умов для ефективної взаємодії різних господарюючих суб'єктів і стимулювання нових бізнес-утворень, які підтримують інновації - стійкі і динамічні конкурентні переваги високого порядку.

Специфічною особливістю кластерного підходу є неформальне інституційне середовище (взаємна довіра, традиції співробітництва, норми спілкування, регіональна культура), що визначає масштаби та динаміку процесу інтерактивного навчання та формування локальних виробничих, комунікаційних та соціальних мереж.

Імперативом становлення, еволюціонування та ефективного функціонування кластерів є створення «потрійної спіралі» [4] соціально-економічних відносин в регіоні, тобто забезпечення комплексної, систематичної та оперативної взаємодії у трикутнику «виробничий сектор – інтелектуальна інфраструктура (університети, дослідницькі центри тощо) – управління (органи державної влади та недержавні організації, які формують стратегію регіонального розвитку та володіють широким спектром конкретних інструментів та методів сприяння локальній інноваційній діяльності)». Саме тісні комунікаційні зв'язки між учасниками потрійної спіралі синтезують креативне середовище регіону, в якому нові знання генеруються безпосередньо в процесі виробничої діяльності.

Кластер включає в себе компанії, які кооперуються, проте й конкурують одна з одною. Як зазначає Шершева М.: «В рамках мережної взаємодії співробітництво й конкуренція перестають бути взаємовиключними поняттями; виникають нові поняття, такі як «ситуація взаємного виграшу» (win-win situation) або поняття «конкурентного співробітництва» [5, с. 213].

Кластерний механізм підвищення конкурентоспроможності заснований на ефективному поєднанні конкуренції і кооперації, які знаходяться різних площинах проте є взаємодоповнюючими, особливо в інноваційних процесах. Взаємодія з внутрішнім споживачем кластера ґрунтується на конкуренції, із зовнішнім, як правило, – на кооперації з використанням апарату постачання і розподілу єдиного логістичного вікна. На світовому ринку кластери присутні як єдині агенти мережі і конкуренція, що дозволяє їм виступати на рівних і протистояти згубним тенденціям глобальної конкуренції.

Діалектична єдність відносин конкуренції і співробітництва учасників кластера розширює традиційні рамки економічної вигоди. У сучасному високотехнологічному середовищі вигідніше піднімати технологічний рівень цілої бізнес-системи, ніж прагнути до перемоги в конкурентній боротьбі.

Висококонкурентні ключові галузі промисловості в результаті взаємодії між учасниками кластера в найбільшій мірі сприяють розвитку мережі своїх постачальників і клієнтів, у тому числі й з інших галузей сучасної економіки.

Середні та дрібні підприємства формуються навколо великих груп і стають їхніми постачальниками. Диверсифікація ключових підприємств кластера дозволяє створювати все нові галузі, використовуючи технології та ноу-хау материнських компаній. У світовій практиці з'явилася тенденція, характерна навіть для великих компаній: концентруватися на головних напрямках, віддаючи іншим, у тому числі і малим підприємствам, виробництво проміжних продуктів і сферу ключових і додаткових послуг. З цієї причини створення кластерів надає потужний вплив на малий бізнес, сприяючи його промислово-інноваційній спрямованості та досягненню ним якісно нового рівня технології, організації та управління виробництвом у всіх інших сферах господарської діяльності.

В економіці на основі знань, яка визначається наукомісткими традиційними галузями та галузями, що виникають, – компанії шукають свою основну конкурентну перевагу в ідеях і талановитих кадрах, яка вимагає географічної близькості до кваліфікованих колег, найкращих постачальників, оцінюючих споживачів, висококваліфікованих людських ресурсів, досліджень та інструментів розвитку, а також лідерів галузі. Спеціальні знання галузі та «ноу-хау» акумулюються та розповсюджуються через підприємницькі сфери та інноваційні компанії. Кластерний підхід швидше передає та доносить компаніям інформацію про переваги в технологіях та зміни у вигодах покупців та споживачів. Не випадково, він зменшує витрати на транзакції.

Опосередкованими вигодами кластерного підходу є нематеріальні активи, які не переносяться прямо в баланс, а потенційно мають навіть більший вплив, ніж прямі вигоди. Переваги цих активів походять з мобільної робочої сили та обміну знаннями поміж фірмами через формальні та неформальні дискусії з учасниками, постачальниками та споживачами.

З робіт з кластерної проблематики М. Портера виділяють три основні групи характеристик кластерів як чинників підвищення конкурентоспроможності економічних систем [6]:

1. Кластери підвищують продуктивність підприємств у тій місцевості, де їх створено. Ці зміни відбуваються за рахунок наступних чинників:

- кращий доступ до робочої сили та постачальників;
- доступ до спеціалізованої інформації;
- доповнюваність продуктів, які внаслідок цього стають привабливішими для споживачів;
- доступ до інституцій та суспільних товарів;
- краща мотивація керівників, які хочуть здобути повагу місцевих колег.

2. Кластери збільшують темпи інновацій і визначають їх напрямок, тому створюють фундамент для майбутнього економічного зростання. Досягнення цього ефекту забезпечують:

- краще бачення розуміння ринку;
- здатність впроваджувати швидкі зміни та достатня гнучкість;
- нижча вартість експерименту;
- тиск конкурентів та інших виробників кластеру.

3. Кластери стимулюють створення нових підприємств, а ця обставина сприяє збільшенню та посиленню кластеру.

Ці процеси відбуваються завдяки таким факторам:

- помітніші ніші для нових підприємств;
- наявні необхідна сировина, комплектуючі частини та робоча сила;
- створення нового бізнесу є частиною позитивного ланцюжка зворотного зв'язку.

Крім того, учасники кластера здійснюють інвестиції в спеціалізовані, але споріднені технології, інфраструктуру, людські ресурси, що веде до масового виникнення нових фірм. Таким чином, кластери є причиною крупних капіталовкладень, тобто стає чимось більшим, ніж проста сума окремих його частин.

У розвинених країнах кластерам властива диверсифікована інституційна структура: як правило, крім компаній-продуцентів, вона включає:

- локальних постачальників спеціалізованих послуг, обладнання та комплектуючих;
- місцевих провайдерів консалтингових, тренінгових та освітніх програм;
- велику кількість неурядових організацій.

Світовий досвід доводить значущість кластерів у розвитку регіональних і національних економік, що підтверджується наступними обставинами:

1. Кластери забезпечують позитивні ефекти. Зовнішні ефекти пов'язані з тим, що дії однієї фірми впливають на інші фірми. У кластері вигода поширюється в усіх напрямках зв'язків:

- нові виробники, що приходять з інших галузей, прискорюють розвиток всього кластера, стимулюючи розвиток наукових досліджень і розробок;
- відбувається вільний обмін інформацією та швидке розповсюдження інновацій каналами постачальників або споживачів, які мають контакти з численними конкурентами за рахунок мережевої співпраці;
- взаємозв'язки всередині кластера ведуть до появи нових методів конкуренції, що сприяє створенню інновацій.

2. Кластерна форма організації бізнесу призводить до створення особливої форми інновації - «сукупного інноваційного продукту». Об'єднання в кластер на основі вертикальної інтеграції формує не спонтанну концентрацію різноманітних наукових і технологічних винаходів, а певну систему поширення нових знань і технологій. При цьому найважливішою умовою ефективної трансформації винаходів в інновації, а інновацій у конкурентні переваги є формування мережі стійких зв'язків між усіма учасниками кластера. Особливо важливі зв'язки в межах міжнародного технологічного співробітництва, які сприяють утворенню інтернаціональних кластерів. Кластери створюють умови для формування регіональних інноваційних систем.

3. Для всієї економіки країни або регіону кластери виконують роль «точок зростання» внутрішнього ринку і освоєння міжнародного. Наявність цілого кластера галузей прискорює процес створення факторів конкурентних переваг за рахунок спільних інвестицій (в рамках мережевої співпраці та державно-приватного партнерства) в розвиток технологій, інформацію, інфраструктуру, освіту.

4. Великі виробники кластера створюють попит на спеціалізовані матеріально-технічні ресурси та послуги. Взаємозв'язки усередині кластера забезпечують розвиток аутсорсингу, коли малі та середні підприємства виконують продукцію, роботи і послуги для ключових суб'єктів кластера, тим самим сприяють розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні, що підвищує його конкурентоспроможність.

5. Конкуренція між виробниками в кластері призводить до поглиблення спеціалізації в кластері, пошуку нових ніш і розширенню кластера, в результаті чого утворюються нові суб'єкти бізнесу, що підвищує прибутковість регіонального виробництва, вирішує проблеми зайнятості населення і посилює інтеграційний потенціал регіону.

6. Кластери є однією з інституційних форм забезпечення прикордонного співробітництва в сфері торгівлі, сільського господарства, туризму, транспорту, інфраструктури, що сприяє економічному розвитку прикордонних територій.

7. Розвиток кластерів підвищує взаємодію між галузями і тим самим сприяє мультиплікації зростання. Внутрішні конкуренти в кластері стають партнерами при виході на зовнішній ринок, розробляючи спільні програми маркетингу і забезпечуючи зростання обсягів експорту. Все це в цілому сприяє соціально-економічному розвитку і підвищенню конкурентоспроможності регіонів та національної економіки.

Зарубіжний досвід показує, що у великих розвинених економіках більшість кластерних ініціатив, які діяли в останні кілька років, запропоновані місцевими або регіональними органами влади. У менших за розміром розвинених країнах і в більшості країн, що розвиваються національні уряди відіграють важливу роль в кластерних ініціативах, особливо там, де місцевим і регіональним органам влади не вдається бути справжнім партнером для приватного сектора. У тих країнах, де нормою є централізоване прийняття рішень, переважна більшість рішень щодо кластерів

приймаються на національному рівні. Відносно недавнім явищем стало виникнення іноземних кластерних ініціатив, які підтримуються наднаціональними урядовими організаціями, особливо в Євросоюзі [7, с. 18-19].

Відповідно до різноманіття підходів та форм здійснення кластерної політики у Європі, можна виділити такі моделі її реалізації [8]:

1. Створення конкурентних переваг в ключових секторах національної економіки (характерна для унітарних держав з розвинутою економікою, наприклад Франції, Фінляндії, Словенії);

2. Стимулювання розвитку регіонів на базі формування інноваційних мереж (характерна, зокрема, для федеративних держав з розвинутою економікою, наприклад ФРН, Голландії);

3. Формування кластерів на базі розвитку ринкового середовища, інфраструктури підтримки підприємництва, розбудови мереж співпраці між бізнесом, наукою та владою (реалізується в державах Центрально-Східної Європи, зокрема Польщі, Угорщині).

Основні конкурентні переваги кластерної політики іноземних країн подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги кластерної політики

Конкурентні переваги	Країни
Здійснення взаємодії і взаємозв'язку кластерних структур із державним сектором	Австрія, Данія, Нідерланди
Інноваційний розвиток	Чехія, Угорщина, Польща
Розвиток інформаційних центрів	Данія, Нідерланди
Створення сумісних промислово-дослідницьких центрів	Бельгія, Данія, Фінляндія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Нідерланди
Формування програм розвитку кластерних структур	Фінляндія, Нідерланди, Німеччина, Великобританія
Розвиток інституційних структур у промисловості	Фінляндія, Канада

З наведених в таблиці 1 даних видно, що основною перевагою політики, заснованої на кластерах, є створення сумісних промислово-дослідницьких центрів.

В Україні сформовано законодавство, яким визначено організаційно-правові форми об'єднань підприємств та наявні передумови для формування нових виробничих систем в різних сферах господарської діяльності, а також існує досвід створення і розвитку кластерів.

Незважаючи на зростаючий інтерес до нових виробничих систем та здійснену низку заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності України та її окремих регіонів, кількість кластерів в Україні збільшується повільно. Це зумовлено наступними чинниками [8, 9]:

— недостатнє нормативне забезпечення комплексу заходів щодо створення кластерів в Україні;

— недосконале програмно-цільове забезпечення реалізації кластерних стратегій;

— відсутність достатнього інформаційного забезпечення створення та функціонування кластерів в Україні;

— недостатня зацікавленість малих та середніх підприємств об'єднуватись у великі виробничі системи;

— невеликий досвід функціонування кластерів в Україні;

— нерозвинутість інституційного середовища підтримки бізнесу та підтримки впровадження інновацій;

— відсутність інвесторів у зв'язку з інвестиційною недостатньою привабливістю регіонів;

— відсутність належної взаємодії між владою, бізнесом та наукою.

Однією із ключових проблем у впровадженні кластерних підходів в Україні є невисокий рівень довіри між бізнесом і владою. Влада повинна залучати великий та малий бізнес, дослідницькі інститути, громадські організації та об'єднання, до участі в процесі вироблення стратегій кластерного розвитку та інтегрувати їх в процес її здійснення.

Утворення кластерів значною мірою визначається рівнем розвитку ринкової інфраструктури, середовища підтримки бізнесу та здатністю бізнесу до самоорганізації. Для країн із розвинутою ринковою економікою характерна висока «щільність» інститутів підтримки бізнесу, регіонального та інноваційного розвитку. Все більшого значення набувають спеціалізовані інститути регіонального розвитку і «посередницькі структури» для забезпечення взаємодії між владою, бізнесом і громадськістю. Для формування кластерів в Україні важливим є створення в регіонах спеціалізованих інститутів, здатних ефективно та професійно координувати процеси їх розвитку. В цьому контексті заслуговує на уваги такий інструмент регіонального розвитку як регіональний менеджмент.

На сьогодні лише невеликий відсоток підприємств в Україні проходять або пройшли стадію неформальної кластеризації. Отже, проблема полягає у тому, щоб шляхом структурної перебудови виробництва забезпечити координацію діяльності усіх ланок технологічного ланцюга і залучити великі фінансові ресурси з метою підвищення конкурентоспроможності регіонів та держави, а також внутрішні та іноземні інвестиції, створити нові підприємства, сприяти інноваційному розвитку.

В органах влади є розуміння важливості впровадження кластерних підходів як інструменту реалізації стратегій соціально-економічного розвитку держави та регіонів. Так, положення про сприяння формуванню кластерів є в Концепції державної регіональної політики [9], В межах Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2008-2012 роки», одним із заходів щодо підвищення національної конкурентоспроможності економіки передбачена підтримка заходів з формування інноваційних кластерів [10].

Інститутом економіки та прогнозування НАН України розроблено концепцію Державної програми забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в процесі європейської та євроатлантичної інтеграції на 2007-2015 роки, в якій наголошується на необхідності активізації дій Уряду щодо розвитку мережевої економіки через формування кластерів, орієнтованих на випуск конкурентоспроможних продуктів [11].

Як показує європейський досвід, на початковому етапі становлення кластера держава повинна взяти на себе солідарну частину фінансування з поступовим розширенням залучення фінансових ресурсів приватних підприємств. Крім пільгового фінансування необхідно гарантувати учасникам кластера податкові пільги, звільняючи їх на початкових етапах від сплати податку на прибуток та істотно знижуючи розміри соціальних зборів.

Органи місцевої влади повинні виступати організаторами зацікавлених суб'єктів ринку, ділових кіл і влади до створення кластера за допомогою надання інформації та організації діалогу, створення платформи взаємодії підприємницьких і дослідницьких організацій, підтримки і просування спеціальних проектів, що базуються на інноваціях, які сприяють посиленню конкурентоспроможності підприємств галузі.

Головна функція регіональних органів державного управління полягає саме у створенні умов для посилення конкурентоспроможності підприємств, які, своєю чергою, повинні виступати ініціаторами створення інтеграційних формувань.

Впровадження таких новітніх територіально-виробничих систем, як кластери, повинно стати дієвим інструментом вирішення проблем економічного розвитку регіону, сприяння прискоренню обміну інформацією, інноваційної активності, зростання ефективності виробництва, поліпшення якості та безпеки споживання продукції і, тим самим, зростання конкурентоспроможності економічної системи.

Відповідно з багаторівневим підходом до управління конкурентоспроможністю і роллю кластерів у підвищенні конкурентоспроможності економічних систем, завдання кожного рівня управління мають забезпечити підтримку процесів кластеризації в національній економіці, метою якої є підвищення рівня конкурентоспроможності.

Склад завдань кластеризації економіки за рівнями управління наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Завдання кластеризації економіки за рівнями управління

<i>Макрорівень</i>	<i>Мезорівень</i>		<i>Мікрорівень</i>
<i>держава</i>	<i>регіон</i>	<i>галузь</i>	<i>підприємство</i>
- формування законодавчої бази; - формування національної кластерної політики; - створення державних інституцій, які сприятимуть розвитку кластерів; - надання державної підтримки підприємствам кластерів у вигляді субсидій, пільг, кредитів	- створення регіональних кластерних ініціатив; - формування регіональних кластерних стратегій; - створення регіональних інноваційних інституцій; - забезпечення співпраці підприємств-учасників кластеру; - залучення інвестицій в кластери; - забезпечення належного рівня економічної освіти учасників кластера	- формування стратегічних програм забезпечення конкурентоспроможності галузі; - залучення інвестицій у пріоритетні галузі; - співпраця із науково-дослідними установами у розробленні та просуванні інновацій; - сприяння підприємствам кластеру щодо збуту продукції	- формування стратегічного плану розвитку; - фінансування спільних наукових розробок; - організація спільного збуту продукції на ринках; - забезпечення розповсюдженні інформації серед учасників кластеру

Отже, для того, щоб забезпечити конкурентоспроможність економічної системи, необхідним є формування кластерного механізму на усіх рівнях національної економіки.

Першочерговим при цьому є визначення національних пріоритетів та наявних факторів конкурентоспроможності, на основі яких формуються складові національної кластерної політики та необхідні законодавчі документи, які регламентуватимуть діяльність національних кластерів. Разом з тим, для ефективною реалізації кластерної політики необхідним є створення державних інституцій, які здійснюватимуть організаційну, фінансову та правову підтримку діяльності кластерів.

Зважаючи на те, що основним спонукальним мотивом до ефективної діяльності для усіх суб'єктів господарювання є отримання певного рівня прибутку та рентабельності, необхідним є для стимулювання створення кластерів забезпечити й економічні стимули їх створення, зокрема у вигляді субсидій, пільг, кредитів.

В свою чергу на регіональних рівнях органи влади мають забезпечити формування регіональних кластерних стратегій, зважаючи на особливості діяльності окремих територій та створення регіональних кластерних ініціатив.

Важливим є й створення регіональних інноваційних інституцій, а також філій державних, які є досить необхідними особливо на етапі становлення кластерів. Використання різних каналів комунікацій та інформаційного середовища, розповсюдження інформації щодо діяльності стратегічно важливих кластерів надасть можливість залучити у регіони внутрішні та зовнішні інвестиційні ресурси, відсутність яких може бути загрозою створенню та розвитку кластерів.

Визначення пріоритетних галузей розвитку за регіонами спричиняє необхідність формування стратегічних програм забезпечення конкурентоспроможності галузей та забезпечення співпраці із науково-дослідними установами у розробленні та просуванні інновацій.

На рівні окремих суб'єктів господарювання-учасників кластеру необхідним є формування стратегічного плану розвитку, який би не суперечив інтересам учасників кластера, а також забезпечення організації спільних каналів збуту, обміну інформацією тощо.

Забезпечення виконання даного механізму надасть можливість забезпечити конкурентоспроможність як окремих суб'єктів господарської діяльності, так і галузей, регіонів та національних економічних систем в цілому.

Список літератури

1. Портер М. Международная конкуренция: / пер. с англ. / М. Портер – М.: Международные отношения, 1993. – 896с.

2. Романчук Я. Оценивается конкурентоспособность Беларуси. [Электронный ресурс]. – 2010. – Режим доступа: <http://www.b-info.by/news/1150/index.html>.

3. Стратегія та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону : Монографія / За ред. А. І. Мокія, Т. Г. Васильціва. – Львів: Ліга Прес, 2010. – 488 с.

4. Etzkowitz, H., Leydesdorff L., The Dynamics of Innovation: From National Systems and «Mode 2» to a Triple Helix University Industry Government Relations / H. Etzkowitz, L. Leydesdorff // Research Policy. – 2000. – № 29. – P. 109-123.

5. Кластеризация предприятий: состояние и перспективы // Альманах «Наука. Инновации. Образование»; [под. ред. Е.В. Семёнова]. – 2008. – Вып.7. – 312 с.

6. Кластери та інноваційний розвиток України / Український фонд підтримки підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ufpp.gov.ua/ckfinder/userfiles/files/lib_bissnes/klasterS.pdf.

7. Enright M.J., Flowes-Williams I. // Enhancing the competitiveness of SMEs in the global economy: strategies and policies : conference for Ministers responsible for SMEs and Industry Ministers, Bologna, Italy, 14–15 June 2000 // Organization for Economic Cooperation and Development [Electronic resource]. – 2000. – Mode of access: <http://www.oecd.org/daf/corporate>.

8. Демченко В. В. Актуальні завдання інституційного забезпечення впровадження кластерних підходів в Україні / В. В. Демченко // Економічні науки. Збірник наукових праць. Серія: Регіональна економіка. — 2010. — Вип. 7 (27). — Ч. 2.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_re/2010_7_2/30.pdf.

9. Концепція створення кластерів в Україні // Департамент інвестиційної та інноваційної діяльності [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.me.gov.ua.

10. Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2008-2012 роки : Концепція державної цільової економічної програми, затв. Кабінетом міністрів України від 06.06.2007 № 381-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=381-2007-%F0>.

11. Крючкова І. В. Концепція «Державної програми підвищення конкурентоспроможності національної економіки на 2007-2015 роки» / І. В. Крючкова. – К. :ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН України, 2007. – 51 с.